

σας ὁ ὁδοστάτης εἶνε ἐξημμένος αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἀλλ' εἶνε πρακτικὸς καὶ θετικὸς ἄνθρωπος, καὶ δὲν θὰ κάμῃ ἀνοησίαν. Ἐκτὸς τούτου ὁ Κ. Λοβεδὺ ἔχει τὸρα καλὴν συνοδείαν, ἡμπορεῖ δὲ καὶ μόνος του νὰ ὑπερασπισθῇ.

Αἱ σκέψεις αὗται καθυσύχασαν τὸν Νοέλ, καὶ ἡ προσοχή του ἐτράπη πρὸς ἄλλα συμφέροντα, ἅτινα ἐξηκολούθουν νὰ τὸν ἀπασχολῶσι, καίτοι ἦτο τοσοῦτον σοβαρὰ ἡ προσωπικὴ του θέσις.

— Τί ἔγεινεν ἡ Φακινέτα; ἠρώτησεν, ἡ τρελλὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία ἦτον ἐδῶ πρὸ ὀλίγου μ' ἔνα παιδί;

— Ἡ Φακινέτα, ἀπήντησεν ὁ ἱατρὸς Βουλιέ, ἀνεχώρησε, κ' ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ, ἀγαπητέ μου Νοέλ, νὰ εἴχαμεν κάμει τὸ ἴδιον, διότι οἱ ἀσθενεῖς μου μέ περιμένουν εἰς Βωβραί.

— Ναί, ἔφυγεν, ὑπέλαθεν ὁ ἐνωμοτάρχης, κ' ἔφυγε μαζὶ τῆς καὶ ὁ χονδρὸς ἐκείνος σχοινοβάτης, ὁ ὁποῖος δὲν μοῦ ἤρесе διόλου.. Φοβοῦμαι πῶς καὶ θὰ συμβῇ πάλιν μεταξὺ των δι' ἐκεῖνο τὸ παληόπαιδο! Ἄλλ' ἐνόσω δὲν ζητοῦμαι, δὲν ἔχω ν' ἀναμιχθῶ! Εἰς τὴν ὀργήν, ἀλήθεια! Εἶνε τὸρα κάμποσαις ὥραις, ὅλο φωναί, καὶ φιλονεικίαι, καὶ μονομαχίαι, καὶ κτυπήματα καὶ ξυλίσματα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον... κτταντᾶ ἀνυπόφορον!

Καὶ ὁ χρηστὸς χωροφύλαξ ἐσπόγγισε τὸ μέτωπόν του.

— Πρὶν ὅμως ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πόλιν, κύριε ἐνωμοτάρχα, ὑπέλαθεν ὁ Νοέλ, θὰ σὰς παρακαλέσω, καθὼς καὶ αὐτοὺς τοὺς κυρίους, νὰ προβῶμεν ὁμοῦ εἰς μερικὰς ἐρεῦνας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν ἴσως μεγίστην σημασίαν.

Οἱ παριστάμενοι ἐθεώρησαν ἀλλήλους ἔκπληκτοι.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ὁ ὑπαξιωματικὸς.

— Ἐλᾶτ' ἐδῶ.

Καὶ ὁ Νοέλ κατηυθύνθη πρὸς τὸ καταφύγιον, ὅθεν πρὸ μικροῦ ἐξῆλθεν ἡ Φακινέτα, ἥνοιζεν αὐτὸ ἀκόπως, καὶ εἰσῆλθε, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

(Ἔπεται συνέχεια).

ὑπὸ τὰς φλογεράς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας, καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις, ἐν τῇ ἀσφυκτικῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῶν σχολείων. Εἶνε ἐποχὴ θερισμοῦ καὶ διὰ τοὺς πρῶτους καὶ διὰ τοὺς δευτέρους. Ἡ γῆ καὶ αἱ κεφαλαὶ ἀποδίδουσι τὸ προῖον αὐτῶν. Πρὸς ἐπίτασιν τῆς ὁμοιότητος οἱ ἀγροὶ μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ δρεπάνου ὁμοιάζουσι πρὸς ξανθότριχας κεφαλὰς κεκαρμέναις ἐν χρῶ. Ἐτέρωθεν οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι, ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς αὐτῶν λόγοις, προσωνυμοῦσι τὰς ἐξετάσεις *πνευματικὸν ἀμητόν* καὶ τὰς προόδους τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἐν τῇ τεχνολογίᾳ καὶ τῇ ἱερᾷ ιστορίᾳ *διαφορητικὰ ἰλητά*.

Ἀληθὲς θερισμὸς ποῖαι προπαρασκευαί! Ἡ ἐργασία ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους ἀπολήγει εἰς τὰς ἐξετάσεις.

Ὁ γεωργὸς ἀροτριᾷ καὶ σπείρει, ἀποθέτων δὲ τὰς ἐλπίδας του εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, ἀρκεῖται ἐξετάζων τὸν ὀρίζοντα, φοβούμενος ἢ ἀνυπομένως καταδοκῶν τὰ βροχοφόρα νέφη, καὶ παρὰ τὴν ἐστίαν του καθήμενος ὄνειρεῖται ὑψηλὰς θημωνίας χρυσῶν σταχυῶν. Προσδοκᾷ καὶ ἐλπίζει· ἀλλ' οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ· ὁ ἄρτος τῶν τέκνων του εἶνε παραδεδομένος εἰς τὴν κανονικὴν ἀλλὰ καὶ ἀσυνείδητον καὶ τυφλὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως. Ὁ διδάσκαλος ὅμως ἐργάζεται ἐλευθέρως, ἀκαταπαύστως, κατὰ προδιαγεγραμμένον σχέδιον, ἀπ' ἀρχῆς μεχρι τέλους, διὰ τὸν ἰδικόν του θερισμόν.

Μῆνας ὁλοκλήρους παρασκευάζονται διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ διὰ τὰς ἐξετάσεις. Φθάνει τέλος ἡ ἐπίσημος ἡμέρα. Τὴν ἐξύμνησαν οἱ ποιηταὶ τῶν σχολείων, τὴν ἐδόξασαν οἱ μελοποιοί. Εἰς ἀποκαλεῖ αὐτὴν *φοβεράν ἡμέραν*, εἰδὸς τι μικρᾶς τελευταίας κρίσεως, ἕτερος παρίστησι τοὺς μαθητὰς ἀναφωνοῦντας: «*Λαμπρὰ σήμερον ἡμέρα ἀνατέλλει δι' ἡμᾶς*» καὶ ἔπεται ὁμοιοκαταληξία εἰς τιμὰς· διότι αἱ ἐξετάσεις θεωροῦνται ἀγών, στάδιον δόξης, ἐν ᾧ ὁ ἀγωνιζόμενος δύναται νὰ κερδίσῃ στέφανον δάφνης, νὰ ἐπευφημηθῇ ὡς νικητής, νὰ φανῇ ἄξιος τῆς προγονικῆς εὐκλείας.

ΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Ἦλθεν ἡ καυστικὴ τοῦ θέρους ὥρα. Ἐν ᾧ πνιγερὸν καὶ βαρὺ θάλαπος ἐκνευρίζει τὸ σῶμα, ἀσφυκτιῶντες δ' ὄνειροπολοῦμεν γαλανὴν θάλασσαν φλοισβίζουσαν καὶ δροσεράν ποντιάδα αὐραν, ἣ παχεῖαν σιανὴν πρασίνου φυλλώματος καὶ ρυάκιον κελαρύζον διὰ τῆς χλόης, οἱ θεριστὰι ἐργάζονται ἀργαλέως ἐν τοῖς ἀγροῖς

Καὶ πῶς νὰ μὴ ἐξιδανικευθῶσιν αἱ ἐξετάσεις; Τὴν ὀρισμένην Κυριακὴν τοῦ Ἰουνίου, ἐν πόλεσι καὶ χωρίοις, τὸ σχολεῖον ξεσκονισμένον, σφογγαρισμένον, ἐστολισμένον, μὲ δάφνας καὶ μυρσίνας, καὶ τὰς εἰκόνας τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἀναμένει τὰς ἀρχάς, τὸν νομάρχην ἢ τὸν ἐπαρχόν, τὸν ἐπίσκοπον ἢ τὸν πρωτόπαπαν, τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν καὶ μεταβαί-

νουςι πάντες καὶ πᾶσαι μὲ τὰ εορτάσιμά των ἐνδύματα, κάθηνται ἐν μεγαλσπρεπείᾳ ἐπὶ τῶν καθεκλῶν, αἵτινες συνελέχθησαν ἐκ τινῶν αἰθουσῶν, ψάλλεται ᾄσμα τι παμπάλαιον ἢ νέον, κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ διδασκάλου, ἐκφωνοῦνται ἐρρίνως προαιώνιοι τινες κοινοτοπίαι περὶ τῆς ἀξίας τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως τῆς παιδείας καὶ ἄρχεται ἡ ἐπίσημος τελετή.

Καὶ ἀκούουσιν οἱ παρευρισκόμενοι δέκατον, εικοστὸν ἴσως ἔτος, εἰς πόσας ἡμέρας ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, καὶ τί θὰ γείνη ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου ὅταν κοπῇ· καὶ τὰ παιδία μὲ κυριακάτικην φωνὴν ἀπαντῶσιν ὅτε μὲν ζωηρὰ καὶ μετὰ παιδικῆς χάριτος, ὅτε δὲ τεθορυβημένα ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἐπ' αὐτῶν προσηλωμένων βλεμμάτων, προσπαθοῦντα νὰ συναγάγῃσι τὰς ἐκφευγούσας ἀναμνήσεις των· καὶ ὁ διδάσκαλος μειδιᾷ αὐταρέσκως· καὶ οἱ παριστάμενοι γονεῖς ἀκτινοβολοῦσιν ἐξ ἀγαλλιᾶσεως, μειδιῶσιν εὐδαιμόνως, ρίπτουσι βλέμματα ἀνεκλαλήτου στοργῆς ἐπὶ τῶν προσφιλῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἐλίκνισαν τόσον μικρὰ ἐν τῇ ἀγκάλῃ των καὶ τώρα κατήντησαν νὰ εἰξεύρουν τόσα πράγματα! Τί φιλήματα! τί χαρά! Οἱ γονεῖς λησμονοῦσι τὰς ἀταξίας τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων των πρὸ τοῦ θριάμβου των, τὰ παιδία λησμονοῦσι τὰ ἐπὶ τοῦ θρανίου καρδιοκτύπιά των. Πάντες ἀπέρχονται ὡς ἐξ ἐορτῆς σπανίας, τῆς ὁποίας θὰ διατηρῶσι τὴν θελκτικὴν ἀνάμνησιν μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου, ὁπότε πάλιν θέλει ἐπαναληφθῇ.

Καὶ διατί νὰ μὴ περιβληθῇ εορτάσιμον αἶγλην ἡ ἡμέρα ἐκείνη; Ὅλα εἶνε ἔκτακτα καὶ πρωτοφανῆ ἀπὸ τῆς καθαριότητος τοῦ σχολείου μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ κυρίου ἐπάρχου· αἱ δάφναι ἐκείναι καὶ αἱ μυρσίαι, αἱ σημαῖαι ἐκείναι καὶ αἱ εἰκόνες, καὶ τὰ εορτάσιμα παραλάλα χρώματα τοῦ πλήθους μονοῦ φωνὴν ἀφιδᾷσι ὅτι ἔκτακτόν τι συμβαίνει· αἱ δὲ μετὰ τὰς ἐξετάσεις ἐπερχόμεναι παύσεις καθιστῶσιν αὐτὰς οἰονεῖ ἐπίσημον σταθμόν, ὅπου περατοῦται τὸ σχολικὸν ἔτος. Ἄλλ' ἐξ ἀπλοῦ τέρματος τῶν ἐτησίων σπουδῶν μεταβάλλονται εἰς σκοπὸν αὐτῶν· ἡ δὲ παιδείσις ἡμῶν κατήντησεν, ἐν πολλοῖς, νὰ μὴ ἔχῃ ἄλλον σκοπὸν ἢ τὴν ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν ἐπίδειξιν.

Ὡς δ' ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα τοῦτο ἦτο ἀναπόφευκτον. Αἱ ἀμαθεῖς διδάσκαλοι, οἱ ἀγύρται διδάσκαλοι, ἀγωνίζονται νὰ ρίψωσι σκόνην τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κληθέντων· ἐκ τῆς κωμωδίας ἐκείνης τῶν ἐρωταποκρίσεων μεταξύ διδασκάλου καὶ μαθητῶν ἐξαρτᾶται ἡ ὑπόληψις, ἡ θέσις, ὁ ἄρτος,

τὸ μέλλον τῶν πρώτων, καὶ πῶς νὰ μὴ φροντίζωσι περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς κωμωδίας ταύτης;

Ἄλλὰ καὶ οἱ εὖσυνεῖδητοι διδάσκαλοι, οἱ βδελυσσόμενοι τὴν ἀπάτην, ὡς βδελύσσονται οἱ ἔντιμοι ἄνδρες τὸ ψευδὲς χρῶμα ἐπὶ τοῦ μυστακος αὐτῶν καὶ αἱ ἔντιμοι γυναῖκες τὰ ψευδῆ στήθη, εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ παρασύρωνται ὑπὸ τοῦ βέυματος τῆς ἐποχῆς. Οὐδεμία ἀρχή, οὐδεμία ἐπιτροπή, οὐδεὶς γονεὺς ἐπεσκέφθη αὐτοὺς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος, κατὰ τὰς κοπιώδεις ἡμέρας τῆς ἐργασίας. Οὐδεὶς ἦλθε ν' ἀκούσῃ τί διδάσκουσι, πῶς τὸ διδάσκουσι. Πάντες δ' ἔρχονται ἐπισήμως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁπότε συνήθως γίνεται ἐσπευσμένος τις καὶ ἄτακτος ἔλεγχος τῶν δεδιδαγμένων, ὁπότε ἡ συστολὴ τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ μαθητοῦ ἢ δειλία, πρὸ τοῦ τόσου συνηγμένου πλήθους, ἀποδεικνύουσιν αὐτοὺς πολλάκις ἥττονας ἑαυτῶν, ἔρχονται νὰ μορφώσωσι συνοπτικῶς γνώμην περὶ τῆς ἀξίας, τῆς φιλοπονίας, τῆς μεθόδου τῶν διδασκόντων.

Θὰ ἦσαν ἀντικρυς ἡλίθιοι οὗτοι ἂν ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἡμῶν ταύτῃ Ἀπόκρεφ δὲν μεταμφιένουντο ὁμοίως ἐπὶ τὸ ἐπιδεικτικώτερον. Ὅμοιάζουσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες καίπερ μὴ θέλουσαι νὰ μολύνωσι τὰ χεῖλη αὐτῶν διὰ ψεύδους, ἀναγκάζονται ν' ἀποκρύπτωσιν ἔτη τινὰ τῆς ζωῆς των, διότι ἐκ τῆς σχηματισθείσης πεποιθήσεως ὅτι πάντα τὰ θήλα κάμνουσι τόσον τοῖς εἰκοσιν ἔκπτωσιν ἐπὶ τῆς ἡλικίας των, αὐταὶ ἂν ὠμολόγουν τ' ἀληθῆ των ἔτη γινόμενης νοερῶς τῆς προσθήκης ὑπὸ τῶν ἀκούοντων, θὰ παρίσταντο πέντε ἢ καὶ πλείονα ἔτη μεγαλειότερα. Αἱ ἀρχαί, οἱ γονεῖς, οἱ κηδεμόνες, ἐννοοῦσι νὰ ἐπισκέπτωνται ἐπισήμως τὸ σχολεῖον, καὶ οἱ διδάσκαλοι τοὺς ὑποδέχονται ἐπισήμως. Καί, ὡς διακοσμοῦσι τὸ σχολεῖον, διακοσμοῦσι καὶ τὰ ζωντανὰ ἐπιπλά των· στυλοῦσι σκωριῶντάς τινας τῆς γραμματικῆς κανόνας, ἐκκονίζουσιν ὀλίγα προβλήματα, διευθετοῦσι πόλεις τινὰς εὐρωπαϊκάς, ρίπτουσι βλέμμα εὐαρεσκείας ἐπὶ τοῦ συνόλου καὶ ἀναμένουσι τὰς ἐπισκέψεις τρίτοντες τὰς χεῖρας των. Τὸ κακὸν δεινοῦται ὁσημέραι· ὁ εορταστικὸς καὶ ἐπιδεικτικὸς χαρακτήρ ἀπερρόφησε σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν τὸ πνεῦμα τῶν ἐξετάσεων. Ἐσχάτως εἶδομεν τὸ ἐξῆς παράδοξον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι μεσημβρίας ἐγίνοντο ἐξετάσεις εἰς τὰ κατακαυμένα μαθήματα, μετὰ μεσημβρίαν δὲ παραστάσεις ἑλληνικῶν, γαλλικῶν, ἀγγλικῶν κωμωδιῶν, ἐνώπιον πολυχρήμου κεκλημένου πλήθους. Ἦτο conservatoire τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο; ἦσαν καὶ ἡμέραι Ἀπόκρεφ; ἦσαν ἐξετάσεις ἀπαγγελίας αἱ παραστάσεις ἐκεῖναι; ὄχι· ἐγίνοντο ἀπλῶς πρὸς τέρψιν

τοῦ κοινοῦ, διὰ ν' ἀπέλθωσιν νῦχαριστημένοι οἱ γονεῖς· ἀλλὰ πόσον χρόνον ἐδαπάνησαν πρὸς ἄσκησιν αἱ μαθήτριαι, χρόνον πολῦτιμον, χρόνον κλαπέντα ἀπὸ τῶν μαθημάτων, καὶ δὴ τὰς παραμονὰς τῶν ἐξετάσεων; πλὴν τούτου αἱ συχνὰ ἐν κωμικῷ ἀμφισμῷ πρὸ τοῦ πλήθους ἐμφανίσεις, ἡ θαρραλέα ἐκστόμισις φράσεων ἀστείων καὶ τολμηρῶν, ἡ παρῶδισις κ' ἐπὶ τὸ γελοιότερον ἀπομίμησις κοινωνικῶν τιμῶν ἐλαττωμάτων δὲν ἀφαίρουσι τὸ παρθενικὸν ἐκεῖνο θέλγητρον τῆς αἰδοῦς, δὲν διαρρηγνύουσι τὸ τόσον ἀραχνοῦφές ἐκεῖνο τῶν νεανίδων κόσμημα;

Ἄλλ' ἀδιάφορον. Ἡ ἐπίδειξις δὲν πρέπει νὰ λείψῃ. Γίνεται νὰ περατωθῶσι ψυχρῶς καὶ ἀηδῶς αἱ ἐξετάσεις; Μήπως ἀπὸ τῶν χαρισμάτων ψελλισμῶν τῶν νηπίων μέχρι τῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως μέλους τινὸς τοῦ Σοπὲν ὑπὸ ἀβρῶν δεσποινίδων τὰ πάντα δὲν ἔχουσι χαρὰ κτῆρα θεαματικόν;

* *

Ἀλλὰ τίς ἀποτίνει τὰς δαπάνας τῶν θεαμάτων τούτων;

Τὰς δαπάνας ταύτας, αἵτινες εἶνε φεῦ! ἀνυπολόγιστοι, ἀποτίνουσι τὰ δυστυχῆ παιδάρια, οἱ ἀφελεῖς ὑποκριταὶ τῆς κωμωδίας, ἀποτίνουσιν οἱ γονεῖς, οὔτινες, οἱ ταλαίπωροι, ἀπέρχονται καταμαγευμένοι ἐκ τῶν προόδων τοῦ τέκνου των, πεπεισμένοι ὅτι ἐπλούτισαν τὸ ἔθνος των μὲ μίαν μεγαλοφυΐαν—ὦ! πόσαι μεγαλοφυΐαι ἀπέμειναν ἐπὶ τῶν μαθητικῶν θρανίων!—ἀποτίνει ἡ τάλαινα κοινωνία ἣν κατεπλημύρησεν ἡ ἡμιμάθεια καὶ ἐπιπολαιότης, καὶ ἡ μανία τοῦ «πρὸς τὸ θεαθῆναι.»

* *

Ὑπολογίσατε καὶ κρίνατε.

Τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀριθμεῖ, ὡς γνωστόν, τὰς περισσοτέρας ἐορτάς· προσθέσατε εἰς ταύτας τὰς Κυριακάς, τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων, καὶ τοῦ Πάσχα καὶ τὰς τριμήνους σχεδὸν παύσεις τοῦ θέρους, καὶ θέλετε εὕρῃ ὅτι ἐργάσιμοι ἡμέραι ὑπολείπονται μόλις ἑξ ἡμέρας· ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐχὶ συνεχεῖς, ἄνευ διαλειμμάτων, ὅπως ἢ καὶ δυνατόν νὰ γείνῃ σύντονος καὶ ἐνδελεχῆς ἐργασία· αἱ ἐορταὶ ἀνοίγονται ὡς λάκκοι καὶ τὰ μαθήματα ὁμοιάζουσι πρὸς κάρρον ὑπὸ φοβερῶν ἀνατιναγμῶν συγκλονούμενον.

Πάντες οἱ διανοητικῶς ἐργαζόμενοι γινώσκουσιν ἐκ πείρας πόσον ἐξ ὀλιγοχρονίου διακοπῆς τῆς ἐργασίας ἐκτροχιάζεται τὸ πνεῦμα. Τοῦτο γινώσκουσι καὶ οἱ ἐργάται, οὔτινες τὴν ἐπαίριον τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐορτῶν νωθροὶ καὶ βαρεῖς κινουσιν ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀπολέ-

σαντες τὴν δραστηριότητα ἣν συνεκράτει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν καὶ τοῖς βραχίουσιν ἡ συνήθεια.

Πόσας τοιαύτας ἐκνευριστικὰς ἐπαύριον ἀργίας ἀριθμεῖ ὁ μαθητὴς! Διὰ σπασμωδικῆς λοιπὸν ἐργασίας, φθάνομεν τέλος εἰς τὸν Ἀπρίλιον. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς τούτου ἀρχεται ὑποφώσκουσα εἰς τὸν σχολικὸν ὀρίζοντα ἡ μεγάλη καὶ λαμπροφόρος ἡμέρα τῶν ἐξετάσεων.

Ἀρχονται τότε αἱ περιώνυμοι ἐπαναλήψεις· ἀρκεῖ πλέον ὅσον ἐσταδιοδρόμησαν οἱ μαθηταί. Μεταβολή! στρέφουσι πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὸν διανυθέντα δρόμον. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐπαρκῆ ὅσα ἔμαθον· ἀδιάφορον· πρέπει ν' ἀναμασσῇσιν τὰ δεδιδαγμένα, ὡς τὰ μηρυκαστικά τὴν καταποθεῖσαν τροφήν, διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἡ δὲ κατεσπευσμένη αὕτη ἐργασία, ἡ κατανγκαστική αὕτη ἐπαύξεισις τῶν τακτικῶν ὥρων τῆς μελέτης συμπίπτει οὐχὶ πρὸς τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς καυστικούς ὑπὸ τὸ μεσημβρινὸν ἡμῶν κλίμα μῆνας, ὅτε οὐχὶ πρόσθετός τις ἄλλ' ἡ συνήθης ἀσχολία καθίσταται ἐπίπνοος καὶ βαρεῖα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ αἱ χλωρωτικαὶ μορφαὶ τῶν ἐξεταζομένων, καὶ τὰ ἐσθραμένα βλέμματά των, καὶ τὰ ἐξέχοντα μῆλα τῶν λιποσάρκων μορφῶν των...

* *

Πρὸς τί δὲ ἡ τηλικαύτη τῶν ἐξετάσεων πομπή;

Ἀφ' οὗ ἐορτάζομεν μετὰ τόσης ἐπιστημότητος τὴν ἡμέραν τῆς λογοδοσίας τῶν γραμμάτων, φροντίζομεν ἄρα γε, διὰ νὰ ὤμεν συνεπεῖς τοῦλάχιστον, ἀληθῶς περὶ τῶν γραμμάτων τούτων;

ὦ! πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις, οἱ λόγοι, καὶ τὰ ἄσματα ἐγείναν καὶ γίνονται διὰ νὰ μείνωμεν ἡμιμαθεῖς, καὶ ἀπαιδαγώγητοι, καὶ ἀμόρφωτοι τὸ ἦθος καὶ τὴν καρδίαν· διὰ νὰ ἔχωμεν φοιτητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀνορθογραφούντας καὶ ραβδομαχοῦντας, διὰ νὰ ἔχωμεν διπλωματούχους πλαγγόντας μεμιτωμένους μὲ ὀλίγα γαλλικά, τόσα ὥστε νὰ μὴ καταδέχωνται νὰ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσάν μας, καὶ μὲ ὀλίγον κλειδοκύμβαλον, τόσον ὥστε νὰ παρενοχλῶσι τὴν γειτονείαν, καὶ ἐντελῶς ἀπαρσκειοὺς πρὸς τὸν ὕψιστον ἐν τῇ κοινωνίᾳ προορισμὸν τῆς γυναικός, διὰ νὰ ἔχωμεν λαὸν ἀγράμματον, λαὸν ἀπολίτιστον! Τί ἐορτάζομεν λοιπὸν ἀπὸ τόσων δεκαετηρίδων; Τί πανηγυρίζομεν λοιπὸν ἕκαστον ἔτος;

* *

Πολύ, παρὰ πολύ, στοιχίζει ἡ πολυτέλεια αὕτη τῶν ἐξετάσεων. Ὁ πολῦτιμος χρόνος δαπανᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον—τί ὠφελοῦσιν αἱ

σπάνιαι ἐξαίρεσεις;—οὐχὶ πρὸς ἀληθῆ παιδευσιν ἢ μόρφωσιν, οὐχὶ πρὸς συστηματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἑλληνοπαίδων, οἶαν τὸ ἔθνος ἀξιοὶ παρὰ τῶν σχολείων, ἀλλὰ διὰ κατεσκευασμένην τινὰ ἐξόφλησιν τῶν μαθητικῶν λογαριασμῶν τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων, καὶ προβιβασμὸν εἰς ἀνωτέραν τάξιν, ἢ διὰ τὰ ἐμφανισθῶσι τὰ παιδάρια καὶ ἐπιδείξωσι γνώσεις ἃς δὲν ἔχουσι, καὶ μὲ στόμφον, μὲ φωνὴν ψευδῆ, μὲ χειρονομίας ψευδεῖς, ἀπαγγέλωσι κακὸςζηλὸν τι ποῖμα. Διὰ ταῦτα γίνονται αἱ ἐξετάσεις, ἡ καὶ διὰ τὰ ἴδωμεν τὴν ἐπαύριον ἐν ταῖς ἐφημερίσι: «Ὁ εὐφυέστατος μικρὸς Α διέπρεψεν εἰς τὰ μαθήματα καὶ ἐδέχθη τὰ ἐνθουσιώδη συγχαρητήρια πάντων τῶν παρισταμένων.—Ἡ χαριεστάτη δεσποινὶς Β ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου διὰ τὸ μοναδικὸν πνεῦμά της.—ὁ μικρὸς Γ ἐθριάμβευσε· τί παιδί, Θεέ μου, τί παιδί! — Ἀλλ' ἡ μικροῦλα Δ μὲ τὰ μεγάλα γλαρὰ μάτια της καὶ τὴν ξανθὴν κόμην της; αὕτῃ πλέον ἐτρέλλανε τὸν κόσμον μὲ τὰς ἀπαντήσεις της!»

Βεβαίως εἶνε ἄξιοι εὐγνωμοσύνης οἱ κύριοι οὗτοι καὶ αἱ κυρίαι διότι εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ μελετήσωσι τὰ μαθήματά των!...Τίς δὲ συλλογίζεται ἂν στρεβλοῦται ἐκ τρυφεράς ῥίξης ὁ χαρακτήρ τῶν παιδιῶν τούτων, ἂν ἐγκεντρίζεται εἰς τὰς φλέβας των ὁ ἰὸς τῆς ματαιοδοξίας, ἡ τῆς ρεκαλάμας μανία;

Καὶ τὸ συμπέρασμα;

Ἰδοὺ αὐτό:

Εἶνε ζήτημα οὐ μόνον ἐκπαιδευτικόν, ἀλλὰ ζήτημα βαθέως κοινωνικόν, ζήτημα ἐξόχως ἐθνικόν· ἂν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν ἐξετάσεων ὁ ἐπιδεικτικὸς αὐτῶν ἄμφισμὸς. Νὰ δεικτεῖται αὐτῶν ἀμφοτερότητα αἱ ἐξετάσεις αὐστηρὸν χαρακτήρα ἐλέγχου, καὶ οὐχὶ παιγνιώδη καὶ ἑορταστικόν, νὰ λάβωσι τύπον σοβαρᾶς εὐθύνης ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ αὐτῆς τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἔθνους. Οἱ γονεῖς, οἱ ἐνδιαφερόμενοι περὶ τῶν προόδων τῶν τέκνων των, ἃς ἀφιερῶσι μίαν ἢ δύο ὥρας τὸν μῆνα εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ σχολείου καὶ ἃς μὴ περιμένωσι τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων διὰ τὰ ἴδωσι τί ἔμαθεν ὁ υἱὸς ἢ ἡ θυγάτηρ των, καὶ ἀναγκάζουσιν οὕτω τοὺς διδασκάλους νὰ τοὺς φενακίζωσιν· οἱ βαθμοὶ τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων, οὔτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσὶν ἀπατηλὰ συμπτώσεις ἀποτελέσματα ἃς μὴ ἔχωσιν οὐδεμίαν σημασίαν ἐπὶ τοῦ προβιβασμοῦ τῶν μαθητῶν. Ἀνατιθεμένης δὲ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σχολείων εἰς εἰδικούς ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους, οἱ ἐπιθεωρηταὶ συγχρῶς καὶ ἀπροσδοκῆτως ἃς ἐμφανίζονται εἰς τὰ σχολεῖα ὅπως καταλαμβάνωσι λειτουργοῦσαν τὴν σχολικὴν μηχανήν, καὶ ἐξακριβῶσιν

ἂν σκοπίμως κινῆται ἢ πλήττη μόνον τὸ κενὸν ὡς ἀνεμόμυλος οὐδὲν ἀλέθων.

Αἱ ἐξετάσεις ἃς γείνωσιν ἀληθεῖς ἐξετάσεις· ἀρκεῖ ὅσον ἐξεφυλλίσθησαν, ἀρκεῖ ὅσον ἐγένοντο θέαμα.

Α. Π. Κ.

ΚΗΠΟΥΡΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΝ ΔΡΕΣΔΗ.

7—15 Μαΐου 1887

[Σημειώσεις φιλανθοῦς]

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἐν ὕλοσκεπεῖ θερμοκηπίῳ φυλάττονται σπάνια φυτὰ θερμῶν κλιμάτων. Ἡ ἐντὸς τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀτμόσφαιρα, ἀτμώδης καὶ θερμή, διότι ἄσβεστον καίει πῦρ ἐντός, ὁμοιάζει λουτρῶνα καὶ ὁ θεατὴς πνίγεται ἐκεῖ καὶ περιρρέεται ὑπὸ ἰδρώτος.

Μεταξὺ τῶν περικαλλῶν διὰ τὰ φύλλα αὐτῶν ἐξέχουσι τὰ *Ἱερογλυφικά*, καλούμενα οὕτω, διότι ἐπὶ τῶν μακρῶν σπαθοειδῶν φύλλων φέρουσιν ἄπειρα σημεῖα καταλογάδην ἐντετυπωμένα καὶ ἀληθῶς παρεμφερῆ πρὸς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς. *Πάνδαροι*, *Λατάνιαι*, *Ἰματόφυλλα*, *Κλειάρθαι*, *Ἰνδικαὶ*, *Ἀμαρυλλίδες*, *Ὀδοτόγλωσσα* τῆς *Κολομβίας*, βρίθουσιν ἐκεῖ.

Ἰδιαιτέρως ἄξιοι θαυμασμοῦ εἶνε οἱ *Ἀροκτόχειλοι*, καλλιτεχνικώτατα μικρὰ φυτὰ ὧν τὰ φύλλα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς *Κυκλαμῖδος*, ἀλλ' εἶνε πολὺ λεπτότερον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξεργασμένα καὶ ποικιλώτατα· δέκα ἕως δώδεκα εἰδῶν. Δὲν πιστεύει τις παρατηρῶν ταῦτα ὅτι εἶνε φυσικά· αἱ ἐπὶ τοῦ κυματοειδοῦς στιλπνοῦ πρασίνου διαγεγραμμένα πολὺπλοκοι ἴνες μόνον διὰ μεταξίνης πολυχρώμου κλωστής ἦτο δυνατόν νὰ κεντηθῶσιν ἐπὶ σπρικοῦ ἢ ἐπικρόκου.

Ἐντὸς μικροτέρου διαχωρίσματος ἐκτίθενται οἱ *Κάκτοι*. Ἰσως ἀπεχώρισαν τὰ ἀκανθωτὰ ταῦτα τέρατα, ἵνα μὴ κακοποιήσωσιν ἐκ ζηλοτυπίας τὰ ἄλλα περικαλλῆ φυτὰ. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ αἰσθάνομαι ἀποτροπίας πρὸς τὰ κακόσχημα ταῦτα βλαστήματα, ἅτινα εἶνε ὅτι ὁ ἀκανθόχοιρος ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν χερσαίων ζώων καὶ ὁ ἐχίνος μεταξὺ τῶν θαλασσίων. Ἀλλ' ἡ βασις ἐν μέσῳ ὧν τῶν ἐν τῷ θερμοκηπίῳ φυτῶν βεβαίως εἶνε *Βιγόνι* αἱ τις ἢ καλουμένη *Μαργαρίτης* τῆς *Βραζιλίας*, ἐπιδεικνύουσα μετὰ διακαίας ὑπερφηφάνιας τὰ καρδίοσχημα φύλλα της χρυσοποίκιλτα καὶ ἀργυροπάρφα.

Παρατρέχω τὰς ἐντὸς ἄλλων διαμερισμάτων